

*OBS Het Pluspunt geeft speciaal onderwijs aan
hoogbegaafden*

4

Praktijk

Een speciale school voor speciale leerlingen

OBS Het Pluspunt in Oud-Beijerland is een basisschool voor speciaal basisonderwijs. Dat betekent dat de school kinderen herbergt die zijn vastgelopen in het reguliere onderwijs. Het gaat om kinderen met leer- en gedragsstoornissen, kinderen met autistische kenmerken én hoogbegaafde kinderen. 'We zijn de enige school die dit doet.' door Priscilla Keeman

Durven loslaten, dat is misschien wel het belangrijkste', zegt Louise de Pauw. De lerares van groep 7 en 8 van basisschool Het pluspunt in Oud-Beijerland benadrukt het belang van vertrouwen: 'Het vertrouwen van ouders in ons, maar ook in de kinderen.' Dat vertrouwen hebben de drie leerkrachten van de drie Da Vincigroepen (onderverdeeld in 'wit', 'paars' en 'lila') 'grenzeloos', vertelt zij. 'We hebben vertrouwen in de kinderen dat het goed gaat. En we hebben hoge verwachtingen van ze.'

Hoge verwachtingen van hoogbegaafde kinderen: het lijkt misschien vanzelfsprekend, maar voor de pakweg 50 hoogbegaafde leerlingen van het pluspunt (totaal 110 leerlingen), is het dat niet zonder meer. 'De leerlingen zijn vaak op meerdere manieren vastgelopen', vertelt De Pauw. 'En ze zijn eigenlijk allemaal wel gepest.' Het zijn soms schrijnende gevallen, vertelt ze. 'Bij de filosofieles zei ooit een leerling: 'Als de kinderen die mij vroeger gepest hebben, in de sloot zouden zijn gevallen, dan weet ik niet of ik ze er uitgehaald zou hebben. Er zit veel pijn onder. Het zijn vaak kinderen die niet echt begrepen zijn, de alleswetertjes. Het zijn kinderen die het op een gewone basisschool best wel moeilijk hebben.'

Ontstaan

Directeur Rob van der Mark werkt inmiddels vier jaar op Het Pluspunt. 'Ongeveer 6 jaar geleden had onze school maar ongeveer 40 leerlingen. De coördinator van samenwerkingsverband Weer Samen naar School, Pierre den Hartog, werkte ook bij Acis, het schoolbestuur waar Het Pluspunt onderdeel van uitmaakt.' Den Hartog deed de intake voor kinderen die mogelijk in aanmerking kwamen voor speciaal basisonderwijs. Hij merkte dat bij de leerlingen die vastliepen geregeld hoogbegaafde kinderen zaten. Een aantal dingen vielen samen: 'Het was de tijd dat Jan Hendrickx veel publiciteit zocht met de Leonardo Stichting. Den Hartog bedacht dat als je handelingsverleggen kunt zijn aan de onderkant van het onderwijs, je dat ook kunt zijn aan de bovenkant.' Het speciaal basisonderwijs binnen het samenwerkingsverband had bekostiging en ruimte voor zo'n 60 tot 80 leerlingen en het waren er nog maar 40. 'Toen is het een soort 1 en 1 is 2 geweest.'

Het Pluspunt werd een Leonardoschool, al is er uiteindelijk 'helemaal niks' gebruikt van het concept. 'We werden vooral lid zodat we hierin exclusief zouden zijn in onze regio.' Voortaan kregen ook hoogbegaafde leerlingen die zich aanmeldden bij de ondersteuningscommissie van het samenwerkingsverband een intakegesprek voor het speciaal basisonderwijs. Als criteria gelden dat de school handelingsverleggen is en het welbevinden van de leerling in het gedrang is. 'Het kan zijn dat het kind externaliserend gedrag vertoont: het gooit met stoelen of zoiets. Of het is juist heel erg teruggetrokken.' Daarnaast geldt dat een leerling onderpresteert of zich extreem aanpast op een basisschool.

Scholing

De school ging serieus aan de slag. 'We hebben gekeken naar welke leerkrachten affiniteit hadden met hoogbegaafdheid. Vervolgens zochten we externe begeleiding. We hadden veel hoop op scholing, support en kennisdeling via de Leonardo Stichting, maar dat viel tegen. Jet Barendrecht van Slimpuls gaf indertijd via het samenwerkingsverband een basiscursus topdown denken. Zij heeft vervolgens ook deze school begeleid.' Uiteindelijk zijn twee nieuwe leerkrachten aangetrokken, waarvan één een minor hoogbegaafdheid volgde aan de pabo en de ander een half jaar ervaring had aan een Leonardoschool in Spijkenisse. De zittende leerkracht, Louise de Pauw, was inmiddels al twee jaar 'gepakt en gemazeld'. Een jaar lang vergaderde het team iedere vier weken met Barendrecht. Er kwam een basiscursus 'om iedereen gelijk te schakelen', een verdiepende cursus en verschillende studiedagen. Alle leerkrachten binnen de school volgden een basiscursus, want 'op het schoolplein gedraagt een hoogbegaafde leerling zich anders dan een leerling met autistenkenmerken.' Behalve dat de leerkrachten basisscholing kregen, gingen zij te rade bij collega's. Onder de hoede van Barendrecht werd een regio-overleg opgezet. 'Toen we als Leonardoschool begonnen hadden we daar echt behoefte aan', herinnert Louise de Pauw zich. 'Want ja, er begonnen veel scholen met hoogbegaafdenonderwijs, maar niemand wist precies hoe het moest.' Inmiddels vindt dit regio-overleg nog vijfmaal per jaar plaats. 'We hebben intervisiegesprekken en nodigen sprekers uit. Het is leuk om mensen te spreken die hetzelfde doen.' Op school

OBS Het Pluspunt

Openbare basisschool Het Pluspunt gaat er vanuit dat hoogbegaafde leerlingen een groot ontwikkelingsverschil vertonen met leeftijdgenoten - vaak zijn ze een tot drie jaar verder in ontwikkeling - en plaatst daarom de leerlingen in aparte klassen met ontwikkelingsgelijken. Deze Da Vinci-klassen bevatten maximaal 17 leerlingen. Momenteel heeft het Pluspunt zo'n 110 leerlingen, waarvan 50 hoogbegaafde.

Leerlingen krijgen het reguliere lesaanbod beknopt en versneld aangeboden. Daarnaast krijgen zij les in Engels, Spaans, filosofie, leren leren, Science, ICT, omgaan met hoogbegaafdheid en schaken. Het vak 'Da Vincitijd' stimuleert de onderzoekende houding van de leerlingen en helpt hen reflecteren op eigen en andermans werk.

De school gaat er vanuit dat versnellen door het uitgebreide onderwijs aanbod en topdown aanbieden van de lesstof in principe niet aan de orde is. Leerlingen krijgen individuele lesinstructies. Per klas wordt een pedagogisch groepsplan opgesteld.

Het Pluspunt is momenteel aspirant lid van de vereniging van Begaafdheidsprofiel scholen. In 2016 hoopt de school gecertificeerd te zijn.

hebben ze één keer in de zes weken unitoverleg, maar eigenlijk spreekt De Pauw haar collega's van de andere Da Vinci-klassen elke dag. De lijnen zijn kort. 'Als je ergens tegenaan loopt, kun je elkaar gemakkelijk vinden. En als we het nodig hebben, dan kan er altijd externe hulp geregeld worden of de orthopedagoog in de school gecoconsulteerd worden.'

De behoefte aan externe scholing is inmiddels minder hoog, denkt directeur Van der Mark. Vorig jaar begonnen twee van de drie leerkrachten met de ECHA-opleiding. 'Die ronden zij dit jaar af'.

Aanbod

De kunst is om per leerling tegemoet te komen aan de eigen onderwijsbehoefte, vindt Van der Mark. 'Het feit dat ze hier zitten, zegt soms iets over het kind en soms over de basisschool'. Feit is dat de leerlingen bij Het Pluspunt binnenkomen, vergezeld van een dik dossier. 'Wij weten daardoor veel van de leerlingen, meer dan andere scholen, en kunnen hier gebruik van maken.' Binnen de Da Vinci-klassen geven de leerkrachten topdown les. Dat gaat zover dat meetlessen die binnen het regulier onderwijs bijna vier jaar in beslag nemen, in de Da Vinci-klas feitelijk in één les aan bod komen. 'We zeggen dan bijvoorbeeld: hier is een huis. Het huis heeft een aantal kamers en daarin is vloerbedekking en plinten nodig. Ga maar eens uitzoeken hoe dat werkt.' Door het taal- en rekenaanbod te compacten, blijft tijd over voor extra vakken. Filosofie, ICT, Spaans, Engels, science: het is een greep uit de vakken die gegeven worden door externe vakdocenten. Bij gebrek aan aanbod van een lescurriculum vanuit Leonardo, koos Het Pluspunt destijds voor het kosmisch onderwijs vanuit de Montessorigedachte.

Er is veel aandacht voor 'het hardop denken', met het idee leerstrategieën van leerlingen helder te krijgen. 'Sommige strategieën zijn misschien nu wel effectief, maar als een probleem complexer wordt niet meer.' Hogere denkvormen, zoals geformuleerd in de taxonomie van Bloom, worden gestimuleerd.

Er is veel aandacht voor reflectie op eigen en andermans gedrag. 'Jezelf leren kennen, is wat mij betreft toch wel één van de pijlers waar het om draait', vindt De Pauw. 'Dat gebeurt door er steeds weer over te praten: 'Goh, wat doet dat met je?' En: 'Ik zie wat, klopt dat?' Maar ook: 'Snap je wat er nu gebeurt bij de ander?' Leerlingen kunnen zichzelf zijn in de Da Vinci-klassen, vindt De Pauw, 'en dat helpt om die kneuzingen een beetje te boven te komen. Je mag zijn wie je bent en je bent goed zoals je bent. Dat is het belangrijkste, denk ik.'

Toekomst

Oud-leerlingen komen geregeld terug bij Het Pluspunt. 'Het is toch de plek waar het ineens zo goed met je gaat', vertelt De Pauw, 'dat geeft leuke herinneringen.' Laatst kwamen er nog drie leerlingen langs. Ze zitten inmiddels in 4vwo: 'We moeten

‘Wij weten veel meer van leerlingen dan andere scholen’

een vakkenpakket gaan kiezen. Dat is zo moeilijk.’ ‘Die kwamen nog even vragen: Wat zou jij nou doen? Dat is wel heel leuk’, glimlacht De Pauw.

Het Pluspunt vraagt zo nu en dan feedback aan oud-leerlingen. Nu ook weer bijvoorbeeld voor het scriptieonderzoek van de beide ECHA-studenten. Het Pluspunt is erg voor kennisdeling en netwerken. Met het voortgezet onderwijs bestaat een ‘heel erg warme overdracht’. De ICT-docent is mentor op het Hoeksch Lyceum, één van de lokale middelbare scholen. ‘Die ziet de leerlingen eigenlijk elke week en kent ze dus al als ze naar de middelbare school gaan’, vertelt De Pauw. Ze dacht mee met het opzetten voor een programma voor hoogbegaafden op het Hoeksch Lyceum. De school heeft ook impact op het hoogbegaafdenbeleid van basisscholen in de regio.

Door de toename van hoogbegaafde leerlingen op Het Pluspunt heeft het samenwerkingsverband gekeken naar een betere screening alvorens leerlingen te plaatsen op het speciaal basisonderwijs. Scholen die nooit doorverwezen bleken naast te verrijken en te verdiepen of een plusklas aan te bieden, ook tenminste één keer te versnellen. Nu moet er standaard één keer versneld zijn voordat een leerling aangemeld mag worden voor een intake voor speciaal basisonderwijs. Van der Mark hoorde van één collega-directeur al positieve berichten over de regeling.

Obs Het Pluspunt is momenteel aspirant-begaafdheidsprofiel-school met het oog op netwerken en kennisdeling. ‘We zijn hier ook maar met z’n vijven. Je haalt de buitenwereld zo een beetje binnen vanuit de netwerkgedachte’, legt Van der Mark uit.

De Pauw vindt het ‘heel erg leuk om samen te sparren met andere scholen’. ‘Zodat je voor jezelf weet: Zitten we nog op de goede weg? Want als je er een maatlatje naast legt, hoe hoog scoren we dan? Gedreven zegt ze: ‘Dan wil je toch zo hoog mogelijk scoren, dat vind ik wel. Dat ze veel zullen moeten veranderen onder intervisie van de Vereniging Begaafdheidsprofiel scholen verwacht ze niet. ‘We zijn goed bezig, daarvan ben ik van overtuigd. Want als dat niet zo is, doen we er meteen iets aan.’

Wat vinden de experts?

Dolf Janson

Natuurlijk is het mooi dat er een plek is gecreëerd waar begaafde leerlingen terecht kunnen.

Als ik echter de beschrijvingen zie van de verschillende vakken dan mis ik een samenhangende visie op leren, die vertaald is in een integrale aanpak. Zo is een onderzoekende houding niet alleen bij kosmisch onderwijs van toepassing, maar ook bij taal en rekenen. De aparte Da Vinci-vakken illustreren dat het vooral een optelsom van her en der verzamelde ideetjes is en nog niet een integrale visie op onderwijs in het algemeen en op die van getalenteerde leerlingen in het bijzonder. Ook verbaast het mij dat er zo’n strenge scheiding is tussen gemaakte keuzes voor het onderwijs aan deze doelgroep en die voor de andere doelgroepen. Hoeven die leerlingen niet te leren leren en kritisch leren denken?

Maddy Hageman

Wat ik mis bij het vak rekenen is de gedachte achter het gebruik van het routeboekje. Omdat er ook mensen zijn die de routeboekjes ‘maar niks’ vinden, ben ik hier wel benieuwd naar.

In verband met de samenwerking tussen de groepen, vind ik ‘samen pauze hebben’ - waarbij ik denk aan buiten spelen - heel erg belangrijk. Het levert ontzettend leerzame en belangrijke momenten op, door alle leeftijden heen. Zowel in de Plusklas (groep 5 t/m 8) als in de Peuter+ groep zijn de pauzes (buiten) enorm belangrijk voor de ontwikkeling van de leerlingen in de ruimste zin van het woord.

Met betrekking tot het portfolio: mooi om een kind zelf zijn strategieën te laten omschrijven. Niet alleen om op terug te vallen of ze beter te onthouden: het vraagt eerst om zelfreflectie. Dat is belangrijk en het is voor de rest van hun leven nuttig. Hoe vaak komt het niet voor dat een hoogbegaafde leerling tot een goed antwoord komt, maar niet kan uitleggen hoe. Top dus!